

HISTORIA MAGISTRA VITAE- -VITA MAGISTRA HISTORIAE

Honoris Gratia. Na počest...

Ke vzniku České pedagogické společnosti v Brně v letech 1913 až 1918

Josef Cach

Přihlašujte se za členy České pedagogické společnosti v Brně. Členský příspěvek 4K, pro jednoty učitelské a spolky 20K. Členové mají slevu na všech podnikcích této společnosti, mohou navštěvovat bezplatně seminář pedagogický v Brně ... (Výzva z roku 1918).

Dne 7. března 1914 se koná přípravná schůze ke vzniku České pedagogické společnosti v Brně, schvalující mj. stanovy. To již má její jádro za sebou rok vývoje a soustředění v Pedagogickém semináři v Brně za vedení učitele a pedagoga F. Pražáka, bratra pozdějšího univerzitního profesora literatury na univerzitách v Bratislavě a Praze, A. Pražáka. Dne 2. ledna 1913 totiž vychází v Lidových novinách pojednání tohoto učitele, autora brožury o Lindnerovi z roku 1912, později o Masarykovi jako spolutvůrci české školy, o počátcích pokusných škol, o americkém a českém dítěti apod., Kultura moravského učitelstva. Je výzvou k založení soukromé školy, jež by prověřila reformu školství vůbec. Proti kritice stavu školství v monarchii je předložen požadavek "učit se vědecké práci". Těž začátek velmi nadějný a programový.

Výsledkem porad je založení Pedagogického semináře v Brně za vedení F. Pražáka a zejména J. Úlehly, tehdy uznávaného vůdce moravského učitelstva, pedagoga a kmeniologa, mj. autora Listů pedagogických z roku 1899, publikace Snahy a práce pokrokového hnutí v učitelstvu moravském z roku 1901 a zejména programového pojednání O povinnostech české inteligence k obecné škole z roku 1905. Je vysloven požadavek zřídit také psychologickou laboratoř. F. Pražák referuje o F.hr. Kinském jako pedagogickém mysliteli. Množí se referáty o zahraničních, zejména německých publikacích, mladičků L. Hanus, příští stoupenec levicového učitelského hnutí, spolupracovník V. Příhody a oběť fašistické okupace, referuje o Kuypersově knize Volksschule und Lehrerbildung in den Vereinigten Staaten. Porad v pracovně dívčího gymnázia /ředitelem je J. Bezdíček, otec ministra školství v letech 1968 až 1969/ se účastní mj: O. Kramář, autor Úvah o střední škole

/1902/ a spisu O výchově a učitelstvu /též návrh reformy filozofické fakulty, 1904/. Kramář je také pro zřízení semináře filozofického. **Koncepce mezioborová**, což je charakteristické pro vývoj české pedagogiky na přelomu století i před první světovou válkou...

Druhý běh Pedagogického semináře je zahájen v září 1913 námětem, aby se další činnost rozvíjela na spolkovém podkladě. Praha má dobře prosperující **Dědictví Komenského** /kéž bychom dnes měli podobné učitelské a pedagogické nakladatelství!/, Brno by mohlo soustředit podobnou činnost kolem Pedagogického semináře a jeho vlivu na veškeré moravské učitelstvo. Dne 13. listopadu 1913 je v Lidových novinách /kéž by dnešní LN na tyto předválečné a meziválečné tradice více navazovaly!/ zveřejněno pojednání F. Pražáka o Moravské centrále pedagogické. Po přednášce O. Kramáře o významu psychologie pro společnost a pedagogiku následuje "psychologický kurs." F. Pražák referuje o vývoji experimentální psychologie a o herbartismu v české pedagogice, což je také problematika psychologickopedagogická.

Novým trendem je přednáška L. Hanuse o základech činné školy v Didaktice Komenského a v Informatoriu. Totéž se vztahuje k 6 hodinovému pedopsychologickému kursu pod vedením F. Čády, uznávaného průkopníka této nové vědní specializace na základě experimentálním a mezioborovým.

Brněnský pedagogický seminář překročil svým významem hranice Brna a stal se pojmem pro české země vůbec. Přijíždí K. Velemínský jako znalec Tolstého a je zahájena výstava o americkém školství /pod patronátem moravských učitelských organizací/. Jasná Poljana a americké školství - seminář má rozpětí širší než monarchie...Schází se již 50 až 100 účastníků, kteří postupně proklamují **požadavek univerzitního vzdělání učitelstva** a podporují snahy o zřízení druhé české univerzity v Brně.

Svědectvím obnovení činnosti po první světové válce je **Sborník České pedagogické společnosti za redakce F. Pražáka z roku 1918** /v rozsahu 79 stran/. Jde o významný dokument z období obnovy české pedagogiky v tomto památném roce. Připomínáme úvodní slovo redakce:

"Kniha tato vydána v době největšího útisku drahého našeho národa československého, ale i v době jeho velké a svaté síly a naděje, jež musí najít své naplnění. Proto i věnujeme ji všemu tomu učitelstvu, kterému zachovalo v sobě poctivost Husova charakteru a v nejbolestnějších okamžicích nesnížilo své hlavy ku potupě českého dítěte a české školy. I všem těm, kteří padli za věc ne svou a přece naši a nebudou více účastni štěstí velikého českého osvobození a vítězství" /s. 2/.

Sborník je uveden studií O. Kádnera **Postavení pedagogiky v soustavě věd a poměr její k ostatním disciplínám** /s. 3 - 30/, tolik charakteristické pro koncepci činnosti České pedagogické společnosti a publikované v roce 1925 v

prvním díle Kádnerova spisu *Základy obecné pedagogiky*, po Lidnerově *Pedagogice*, fundamentální práci tohoto druhu u nás.

Následuje studie F. Drtiny **Druhá česká univerzita v Brně** a fakulta filozofická /s. 31 - 40/, připomínající návrh předsedy vlády Gautsche z roku 1905 zřídit na Moravě dvě univerzity /německou a českou/, spis akademického senátu české univerzity v Praze z téhož roku o zřízení české univerzity v Brně, snahy odlehčit přetížené filozofické fakultě české univerzity v Praze a teze o povaze moderní univerzity na podkladě historickokomparativním /viz Drtinovo pojednání *univerzita budoucnosti*/. Jde o důležitý dokument ke vztahům české a moravské vědy.

Studie F. Pražáka **Národní pedagogika československá** /s. 41-74/ je namnoze originální a průkopnická. Požaduje pedagogiku vlastní, odpovídající podmínkám národa, pedagogiku vědeckou na mezioborových základech a spojení teorie s praxí škol. Novátorskou je kapitolka o významu Moravy pro českou pedagogiku. Sborník je uzavřen studií L. Hanuse K dějinám České pedagogické společnosti /s. 75 - 79/, která je základem našeho přehledu.

Přejme znovu obnovené České pedagogické společnosti, aby i odtud čerpala vědomí odpovědnosti za svou činnost dnes i v jubilejním roce 1992, kdy právě Morava vzpomene svého velkého rodáka, zakladatele didaktiky jako vědy a jednoho z průkopníků moderního pojetí pedagogiky.

Příklad jednoho poučení z minulosti pro naši přítomnost

Rudolf Šrámek

V Brně existovalo pedagogické muzeum, které naplňovalo odkaz J. A. Komenského významnou organizátorskou, vydavatelskou a výstavnickou činností. Z jeho činnosti odvozují aktuální podnět pro resort školství jako celek. Půjde o první veřejnou informaci o brněnském pedagogickém muzeu po roce 1947, která se zajímavým způsobem váže k brněnskému výstavišti. Jádrem příspěvku se týká doby těsně před zahájením reformního hnutí v československém školství /1928 - 1929/¹¹

Při příležitosti desátého výročí vzniku Československa byla v Brně, na nově pro ten účel vybudovaném výstavišti v Pisárkách, koncem května 1928 zahájena **Výstava soudobé kultury**. Expozice věnované školství byly v pavilonech města Brna a města Prahy, hlavně však díky obětavým učitelům